

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus De Statu Hominis Morali In Vita Et Post Mortem

Opfermann, Paul

Moguntiae, 1769

Conscientia certa, & erronea.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40701

bona vel iudicat de præteritis, aut futuris, quando quis sibi conscius est recte factorum, aut habitualiter dispositus ad honeste operandum, diciturque habere testimonium conscientia**æ** *bonæ*; *mala* autem conscientia est, si actus præteritos tamquam inhonestos reprobet, & vocatur *remorsus* seu *veremis conscientia*. Dicitur *cauteriata*, si ita in malo obfirmata sit, ut vulnera sua non sentiat. Si parva magni, & magna parvi æstimet, *pharisaica* nuncupatur.

§. I.

De Conscientia certa, & erronea.

Omne quod non ex fide, peccatum est. Ad 92.
 Rom. 14 c. v. 23. Loqui autem hic Aposto-
 lum de conscientia, hanc sc. intelligendo per *fidem*,
 præterquam quòd communiter PP. sentiant; mani-
 festum etiam fit ex ipso contextu: nam loquitur de
 comestione ciborum, qui per se mali non erant,
 quos tamen quidam malos & immundos, utpote
 lege Mosaicâ prohibitos, existimabant, aitque v.
 23. *Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est: quia non ex fide: h. e.* Qui discernit cibum à cibo quasi illicitum & vetitum, à licito & permissio, si nihilominus manducaverit, peccati & damnationis reatum incurrit, quia non ex conscientia dictamine, qua credit licere sibi hoc cibo vesci, illum manducat. Unde S. THOMAS I. 2. q. 19. a. 5. *Dicendum, quòd simpliciter omnis voluntas discordans à ratione, sive recta, sive errante, semper est mala.* Et INNOCENTIUS III. c.

Literas 13. de restit. spoliat. Quidquid fit contra conscientiam: adificat ad gehennam. Conscientia nimirum est regula formalis & proxima actuum humanorum, inquantum nobis applicat legem hic & nunc præcipientem, aut prohibentem; proinde qui agit contra conscientiam, agit contra legem actu obligantem, quæ saltem talis existimatur; atque adeo actio vel omissio cum legis contemptu, saltem virtuali, conjuncta est. Præterea bonitas vel malitia formalis non sumitur ex objecto in se spectato, sed prout ab intellectu, vel ratione proponitur, nam voluntas est cæca ducem rationem sequens; si igitur ratio objectum tamquam malum proponat, & voluntas illud amplectatur; hoc ipso voluntas censetur illud velle ceu lege prohibitum. Similiter si conscientia repræsentet objectum ut lege præceptum, etsi tale non sit, voluntas illud amplectendo censetur eligere tamquam præceptum à lege, sicque honestè agit.

93. *Præcepta quædam.* Sequitur ex his I. Numquam licere agere contra conscientiam vel præcipientem, vel prohibentem: & de *recta* conscientia per se patet: nam *Servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, & non facit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis. Luc. 2. c. v. 27.* II. Si conscientia error sit invincibilis, tenemur & istam sequi faciendo aut omittendo, quod faciendum vel omittendum dicitur: esto enim, quòd speculative falsa sit; practice tamen vera & recta est, quia conformatur legi divinæ quemvis obliganti, ut juxta dictamen conscientia suæ operetur. Unde certum est eum excusari à peccato formali, qui agit contra legem invincibiliter ignoratam, ut patet ex *prop. 2. ab*

ALE-

ALEXANDRO VIII. anno 1690. damnata: *Tametsi detur ignorantia invincibilis Juris natura, hæc in statu natura lapsæ operantem ex ipsa non excusat à peccato formali.* Immo nihil prohibet, quominus actus ex conscientia invincibiliter erronea positus etiam positivè bonus & honestus sit, quia voluntas sub ea duntaxat ratione fertur in objectum, sub qua ab intellectu ipsi proponitur, nam ipsa est cæca; si igitur per errorem invincibilem proponatur ut bonum, etiam ut tale voluntas amplectitur; proinde ex hac parte nihil est, quod actus honestatem impediat. NEC DICAS: Omnis actus positivè bonus & honestus, & præsertim meritorius, debet dirigi ab actu prudentiæ: opus autem ex conscientia erronea factum ab illo dirigi nequit, cum dictamen erroneum re ipsa falsum sit. Nam *Resp.* Etsi dictamen directum & remotum, quo quis ex principiis directis judicat mendacium esse licitum, falsum sit & speculativè erroneum; ex principiis tamen reflexis formari dictamen reflexum potest practicè verum, & moraliter certum, quo actus voluntatis ultimò & proximè dirigitur, cujusmodi est conclusio hujus syllogismi: Quoties omnibus ritè ponderatis mihi apparet aliquid esse præceptum, toties ad illud faciendum Deus me obligat: sed taliter in his circumstantiis mihi apparet mendacium; igitur Deus ad illud me obligat. Certè major propositio tam certa est, quàm certum est quemque conscientiam invincibiliter erroneam sequi debere: minor autem propositio supponitur possibilis; igitur certa quoque est deducta conclusio. Proinde ista quoque esse potest actus prudentiæ vel naturalis, vel superuaturalis, atque ideo actus voluntatis, sive

volitio mentiendi immediatè subsequens potest esse actus positivè bonus & meritorius. Deus autem in tali casu non approbat mendacium secundum se, sed quatenus est actus dictamini conscientie practice vero & certo conformis. Et quamvis Deus, per se loquendo, non possit non prohibere mendacium; in ista tamen hypothesi *per accidens*, præcipit, quia jubet, ut homo secundum conscientiam suam operetur. Ideoque etiam talis actus procedit à recta ratione *reflexa*, quam pariter comitatur hæc recta ratio directa, quæ est conformis appetitui recto, & bene disposito ad omnem legem Dei implendam. III. Qui habet conscientiam vincibiliter erroneam circa objectum, ad quod se obligari existimat, v. g. mentiendum esse pro salute proximi; peccat tam sequendo, quam non sequendo conscientie dictamen legi dissentaneum. Et quidem peccat sequendo illud, quia error vincibilis, utpote voluntarius non excusat; peccat non sequendo, quia non operatur secundum conscientiam. Quando ratio errans (inquit S. THOMAS I. 2. q. 19. a. 5. ad 2.) proponit aliquid ut præceptum Dei; tunc idem est contemnere dictamen rationis, & Dei præceptum. Neque ideo talis homo necessariò peccat, quia errorem utpote vincibilem deponere valet, ut adeo nulla detur necessitas absoluta sed hypothetica tantùm, eaque voluntaria, à qua homo se liberare potest ignorantiam & errorem abjiciendo. Secus est in casu conscientie invincibiliter erroneæ: in hoc enim cum lex sciri non possit, tenemur ad non operandum difformiter dictamini illius.

Ex dictis iterum fluunt sequentia. I. Homo 94. agens contra conscientiam erroneam se obstringit ^{Mo-} peccato tali, quale conscientia errans falso dicitur: ^{nita} nempe conscientia non obligat virtute propria, ^{pro} sed virtute legis divinæ; ideoque errans obligat per ^{praxi.} accidens ex virtute divinæ legis, in quantum dicitur hoc tamquam à Deo præceptum. Qui igitur rem suam clam aufert, putans alienam esse, non minus furti reus est, ac si alienam abstulisset. Huiusmodi tamen, qui contra conscientiam erroneam agendo peccant, censuras incurrere non solent. II. Qui ex errore putat gravem esse culpam, quæ in se levis est, re ipsa graviter peccat. Qui verò ex errore vincibili putaret leve peccatum esse, quod in se lethale est; non ideo à mortali culpa excusatur. Secus, si ignorantia invincibilis sit. Si autem conscientia dicitur, actum esse peccatum, quin determinatè iudicet, utrum grave, an veniale sit; habenda est ratio dispositionis animi: si quis enim ita animo comparatus sit, ut actum nunquam poneret, quodsi illum graviter peccaminosum sciret, non censetur talis peccare mortaliter. Secus de alio similem animi dispositionem non habente: hic enim in periculum lethaliter peccandi sese voluntariè conjicit, & vel ideo culpam gravem contrahit. III. Qui ex errore iudicat se teneri ad audiendam Missam, peccat non audiendo, etsi causam habeat legitimam, quæ excuset. Casum dat febris laborans. Si tamen absolutè non posset audire Sacrum, v. g. ob nimiam virium debilitatem, etsi putaret se peccare non audiendo Sacrum; non peccat defectu certati.

95. Officia confessarii. Confessarius triplex officium sustinet, Medici, Judicis, & doctoris: itaque interrogatus ab aliquo, qui invincibili ignorantia laborat, tenetur illi respondere ad quaestionem: an hoc peccatum sit, & quale. Qui enim ita interrogat, jam aliquid in mente dubii habet, ideoque jam non amplius ignorantia invincibili laborat. Stat ista Confessarii obligatio, etsi praesentiat, monitionem poenitentis profuturam non esse; ferè sicut veritates divinae hominibus annunciandae sunt, etiamsi verbi divini praecones praevideant, easdem à pluribus contemptum iri, ut liquet ex facto Apostolorum Judaeis praedicantium. II. Confessarius etiam non interrogatus poenitentem, qui bona fide, & conscientiam invincibiliter erroneam aliquid licere sibi existimat, monere debet, ubi spes emendationis adfulget; aut si ignoret media ad salutem necessaria, etsi nihil commodi ex tali monitione speretur; item si Confessarii silentium in praedivium tertii cedat, veluti in materia restitutionis; vel in detrimentum boni publici, veluti cum Sacerdos Sacramenta administrans, invalidè ordinatus esset. Sunt tamen & casus, licet rari, in quibus ista monendi obligatio cessat, veluti si Confessarius ex confessione nullitatem matrimonii intelligat, & prudens timor subsit, ne ex instructione grave damnum, vel scandalum oriatur. III. Multò itaque magis poenitentes instruendi sunt, si ignorantia vincibili laborent, cum ista à peccato non excuset. Cumque per saepe accidat, ut homines rudes multa pro lethali noxa falso habeant, docere hos Confessarius tenetur, ut poenitentes à peccato liberet. Caetera quod vulgò dicitur: utiliùs permitti, scandalum nasci, quàm ut veritas

veritas relinquatur, tunc obtinet, siquid sine peccato gravi fieri, vel omitti non possit. Ubi autem ignorantia invincibilis est, non datur peccatum formale.

§. II.

De Conscientia dubia.

Dubium est suspensio iudicii vel assensus, eo-96. quod æqualis ferè ponderis momenta in utram-
que partem occurrant. Nam dubium negativum Du-
potius ignoratio dici debet. Itaque animus cense-
tur dubitare, quando inter utramque contradictio-
nis partem veluti medius fluctuat. Triplex dubium quid
solet distingui, *speculativum*, quod in intellectu &
datur circa naturam, substantiam, valorem aut quo-
qualitatem rerum, quin ad opus ordinetur; velut tu-
si dubites: utrum Angelorum differentia acciden-
talis sit, an substantialis; utrum valeat testamen-
tum minus solemne non privilegiatum; &c. Du-
bium *speculativo practicum*, quod ordinatur ad bo-
nitatem, vel malitiam, liceitatem, vel illicitatem
actionis, adeoque ad ipsum opus, non tamen
omnibus suis circumstantiis vestitum; v. g. an li-
ceat iter facere die festo; an in eodem pingere lici-
tum sit, vel prohibitum; an licitus sit contractus tri-
plex; &c. Denique dubium *practico-practicum*,
quod versatur circa opus cum omnibus suis cir-
cumstantiis; v. g. an hic & nunc, pensatis omni-
bus, liceat pingere die festo. Conscientia dubia
propriè in dubio practicè practico sita est, cum du-
bium speculativum, aut speculativo practicum non
sit conscientia nisi speculativè dubia.